

ПУБЛІКАЦІЇ

Олексій ВЕРТІЙ КОБЗАРЯ ЛЮБИЛИ ЛЮДИ

1 травня виповнилося 100 років від дня народження кобзаря Єгора Мовчана із Великої Писарівки, що на Сумщині. У часи тоталітарного комуністичного режиму, ми, на жаль, не мали повного уявлення про творчу постать кобзаря, який викликав шире захоплення не лише співвітчизників, а й учених, письменників, композиторів з Індії, Монголії, Болгарії, Росії та інших країн світу. Пропоновані спогади є спробою хоч якоюсь мірою заповнити цю прогалину. Пенсіонери М. Іваненко, Г. Остапенко, В. Корнієнко, П. Мовчан, викладач Сумського музичного училища М. Федієнко відкривають нам батьківщину Єгора Хомича як край істинно український (хоча про нього завжди намагались сформулювати зовсім інше уявлення), з істинно українськими традиціями, побутом, характерами і т. д. Бентежить, зігріває душу й серце непоказна, але щира любов односельців до народного співця, велич, неординарність мислення, висока духовна культура цього сільського старця, якого учені світу ставили в один ряд з Бетховеном. А чого варта ота шляхетність у взаєминах академіка М. Рильського та Є. Мовчана, про яку оповідає В. Корнієнко. Виняткове благородство, стриманість, усвідомлення своєї відповідальності за кожне сказане слово, взаємоповага засвідчують духовний аристократизм не лише поета-академіка, а й звичайного селянина, духовний аристократизм двох верств нашого суспільства як споконвічну традицію. Зрозуміти, усвідомити їх — наш святий обов'язок. Добрий приклад у цьому подали й студентка Сумського педінституту Оксана Коноз та старший викладач цього ж вузу кандидат філологічних наук Лариса Горболіс, які надали нам дієву допомогу у збиранні та підготовці до друку цих матеріалів, за що й складаємо їм щире подяку.

м. Суми

Спогади земляків про Єгора Мовчана

МАРІЯ ІВАНЕНКО

Я жила на тій же вулиці, що й кобзар, то слухала його вже десь із десятирічного віку. Репертуар був багатий. Співав і про любов, і про смерть, і про різні трагічні сторінки в житті людини. Співав "Думи мої, думи мої", а ще

В 33-му году
Дождали привілля,
Ще й поїли лободу,
З кукурудзи билля.

Співав і про війну. Викривав наших, які були і на стороні наших і німців та чинили кривди.

Як співав пісню, кобза аж плакала, аж моторошно ставало на душі, особливо, коли згадували про голодомор. Тоді про це не говорили, а то ж було нами пережите і вистраждане. Його та його гру дуже любила молодь, тож і запрошували на весілля. Оточували його увагою не менше як молодих. Коли він грав, у всіх просто радісно ставало на душі, ноги самі просилися до танцю. Співав і весільні пісні.

Одягався скромно: простенький костюм, пальто, літом ходив у картузі або брилі, зимою — у шапці. Носив довгу вишивану українську сорочку, підперезувався чорним поясом. Ще мав чорні штани, чоботи.

Обстановка в хаті була типовою, як і в будь-якій українській хаті. Пам'ятаю, що на стіні висів портрет Тараса Шевченка. Були вишиті рушники. Стояла піч, на якій було багато книжок для сліпих та різних текстів пісень, написаних кобзарем, та друкованих нот.

Як виїжджав до Києва, Харкова, Москви, Сум, Белгорода, то йому давали школяра в провідники.

В останні роки життя до нього часто приїздили кореспонденти. Пізніше вони хотіли зробити з хати, в якій жив кобзар, музей, але сусіди спалили хату.

Максим Рильський з кобзарем Єгором Мовчаном.
Фото. 1958.

ГЛАФІРА ОСТАПЕНКО

Коли я була молодою, дівувала, то не раз слухала кобзарів Степана Пасюгу та Григорія Кожушка, а пізніше і Єгора Мовчана, якого я найбільше і пам'ятаю. Це були звичайні сільські люди. Кожушко був доброзичливий, любив поспілкуватися, а Пасюга — навпаки, був замкненіший. Але взагалі вони справляли гарне враження, горнулись до них люди.

Єгора Хомича Мовчана пам'ятаю десь з 18 років. Ми збиралися на "колодках" і ось біля "колодок" проходив чоловік, і старші дівчата затримали його і попросили щось виконати. Той довго щось бурмотів, а потім сів, обличчя його прояснилось. Він заграв, а далі заспівав "Ой, Морозе, Морозенку" Дівчата похилили голови і слухали.

Виконував він твори на різну тематику. Це і думи "Про трьох братів самарських", "Невольницький плач", і пісні "Козак Максим Залізник", "Думи мої, думи мої", "Літа орел, літа сизий", "Віють вітри, віють буйні", "Заповіт", "Їхав козак за Дунай", "Поза гаєм, гаєм трава зелене" і т. д. Знали ми тоді і його думу "Про голодомор" Хто слухав кобзаря, то ставав, мов зачарований, витираючи сльозу, що наvertsалася на очі, бо йшлося в тих кобзарських піснях про плач невольників, про долю скривджених, безправних бідняків. Кобзар закликав не коритись, йти на боротьбу. Інколи Мовчан перед тим як заспівати, говорив про що буде йтися в думі, а далі грав і співав.

Батько й мати, брат і сестра його наймитували. Батько кобзаря побував у Причорномор'ї, біля Азовського моря і в багатьох інших місцях. Мати Ганна Герасимівна Коханівна була обдарованою співачкою і

танцюристкою. Увесь рід Єгора Мовчана дуже музичний. Добре відгукувався про свого учителя Степана Пасюгу. В час голодомору в 1932—33 роках склав і виконував думу “Про голодомор”

Влада не приділяла йому якоїсь особливої уваги. Жив здебільшого за рахунок людей. Проспіває, ті йому щось дадуть. У його хаті стояла якась кровать залізна, а на тій кроваті — ряднина ткани та подушка. Одягався скромно. Мав сорочку, штани, чоботи. Це вже після відзначення 60-річчя від дня народження та клопотань М. Рильського йому призначили пенсію.

У Великій Писарівці прості люди його завжди любили. Запрошували до школи на концерти, часто можна було зустріти на весіллях. У святкові дні, як правило, люди збирались на вулиці. Інколи Єгор Хомич проходив поблизу, то запрошували до гурту, щоб заграв. Його пісня була така зворушлива, що дехто пускав сльозу.

ПЕТРО МОВЧАН

Батько дуже любив слухати співи кобзарів. Як про справжнього майстра відгукувався про Григорія Кожушка. “На всі теми у нього була своя дума, своя пісня”, — говорив не один раз. Співав про Морозенка, про Байду, пісні на слова Шевченка, гумористичні і суспільно-побутові пісні. Полюбляв “Шалійте, шалійте, скажені кати” Біля нього завжди збиралось багато слухачів. Одного разу його забрали до тюрми. Відтоді його довго не було в Писарівці. А коли прийшов, то кобзи не було — відібрали. Купив собі нову. І знову пропав, але уже на більший час. Я чув від людей, що він помандрував аж до Воронежа, Казані. Коли заробив непогані гроші, то повернувся додому. Отак він і ходив туди-сюди. Піде, заробить, прийде і знову піде. Розказували, що деякий час жив у якогось професора, співав йому. Потім цей професор приїжджав у Писарівку, забрав Кожушка та Пасюгу і поїхали на море, мабуть, лікуватися. Виступали там. Після цього він став пропадати усе частіше. Наверно пригласили співать. Він ото співав, а за це його в тюрму саджали. Але якісь професори поклопочуться, і його відпустять. Умер, коли мені було год 13—14. Поховали на кладовищі, ограду поставили, доглядали.

Та все-таки більше я пам'ятаю Мовчана. Це був кремезний, сивий чоловік, носив бавовняний костюм, незмінну косоворотку, хромові чоботи та картуз. Був дуже спокійною, навіть на диво спокійною, лагідною, доброзичливою (саме тому, може, навіть собаки не кидались на нього) людиною. Яка людина про щось запитає, то розповість.

Сидимо, було, з хлопцями на дереві, аж ось чуємо співа хтось і так красиво, що аж дух захоплює. Сплігуємо і біжимо. Дивимось — натовп стоїть. Жінки, які йшли по воду, покидали цеберки і слухають Мовчана. А той виводить. Дивиться перед собою, наче щось бачить, і співа. Жінки слухають та й заплачуть, а чоловіки такі серйозні, і ми стаємо серйозні. Перед тим, як заспівати, він дещо розповідав. Особливо любив розказувати про козаків. А далі співав. Люди просили просто заграти, проспівати, а що саме кобзар сам здогадувався. Коли щось закінчував сумне, болісне, то тоді скаже: “Ну що, заграти веселе?” А ми: “Ага!” Він і загра. Всі повеселішають. Ми починаємо сміятися, борюкатись, пил — стовпом. Він дограє, встане, поклониться. Тоді жінки гроші дають, хто побіжить додому по щось чи то по хліб, чи то по пиріг. Мовчан не відмовлявся, але брав не як жебрак, а статечно. Коли піднімався і йшов, то ми довго бігли за ним.

Ходив кобзар не тільки з сестрою, а й сам. І людина, яка не знала, що він сліпий, не могла б про це здогадатись. Особливо любили і поважали його діти, і коли він ішов сам, то нерідко вони гуртом бігли за ним і проводжали. Деякі застерігали Мовчана, щоб не ходив сам, але той у відповідь відказував: “Я відчуваю землю, по якій іду, і коли це дорога, по якій я ще не ступав, вона починає віддавати холодом і ворожістю”

Козацькі надгробні хрести на місці давнього кладовища в Бучаці Канівського району. Мал. друга-побратима Є. Мовчана художника і кобзаря Г. Ткаченка (1898—1996).

Звісно, раніше на весіллях не було магнітофонів та естради, а запрошували музик. Нерідко серед них бував і Єгор Хомич. Брав участь у святкових концертах. Його часто запрошували до школи, де він виступав не тільки в актовому залі, а й у класах.

Коли великописарівці дізнались, що до села їдуть люди з міста, а з ними і начальство, то сполошилися. Особливо забігала місцева влада. Найперше почали лагодити його хату. Далі кинулись залагоджувати дороги. З Києва приїхав М. Рильський, прибула охтирська районна влада. Машин 10—15 було. У клубі відбувся святковий концерт, на якому виступав Є. Х. Мовчан. Далі всі поїхали до нього додому. Після того про кобзаря почали з'являтися замітки, статті у газетах. А через деякий час його забрали до Києва.

Єгор Хомич любив ходити скрізь. Найчастіше його супроводжувала сестра, а інколи діти. Він дасть їм грош на цигарки, а хлопці і тягнуть за ним бандуру. На шії носив хрест. Ніколи не пив спиртних напоїв, навіть на весіллях, і ніколи не висловлювався грубо. У всьому йому допомагала сестра. Вона ж записувала складені ним твори, а кобзар підбирав до них мелодії.

Офіційна влада ставилась до нього добре, якихось утисків від неї не відчував, але й особливо вона про нього не турбувалась. Жив він за рахунок людей. За свою гру ніколи платні не вимагав, а брав те, що давали люди. З того й жив з сестрою. Піклуватися про нього стали тоді, коли приїхали гості з Києва.

Великописарівці були дуже раді, що звичайна людина прославить їх на всю Україну. І коли проводжали до Києва, то йому й сестрі селищна Рада виділила гроші на дорогу. Проводжати вийшла вся школа, діти були з квітами. Побажали щасливої дороги. Голова райвиконкому виголосив прощальну промову. Через деякий час після від'їзду до нього їздили працівники райвиконкому і сказали, що йому дали квартиру. Згодом односельці кобзаря у газеті побачили некролог, який повідомляв, що Є. Х. Мовчан помер. Ще раніше за нього померла сестра. Така звістка шемким болем відгукнулася в наших серцях.

ВАСИЛЬ КОРНІЄНКО

Про те, що у Великій Писарівці живуть бандуристи, я вперше почув від свого батька, який був хоч і малограмотною людиною, але великим шанувальником української народної пісні та кобзарського мистецтва зокрема. Саме він розповів мені про талановитих бандуристів Григорія Ко-

Український краєвид біля с. Роскопанці Богуславського району на Київщині. Акварель Г. К. Ткаченка, 1968.

жушка, Степана Пасюгу, Єгора Мовчана. Найбільше батько цінував Григорія Кожушка, який, будучи сліпим від народження, мав непоганий голос, добре грав, своїм співом чарував слухачів. Він, до речі, дуже багато подорожував, побував в Одесі, Катеринославі, Москві, Петербурзі, де співав у багатолюдних місцях. Саме за пропаганду української пісні його не раз кидали у так звану "холодну", а потім висилали з Москви і Петербурга.

Кожного разу після повернення з мандрів він розповідав моєму батькові про свої пригоди, про те, що чув під час цих мандрів. І це не випадково, бо Григорій Кожушко був з моїм батьком у непоганих взаєминах.

До речі, кобзар мав сім'ю. Своєму ж синові він присвятив вірш "Заповіт", у якому радив йому бути працьовитим, любити і не кривдити людей, допомагати бідним, берегти свою землю, боронити її.

Помер Григорій Кожушко у Великій Писарівці і похований на Миколаївському цвинтарі.

Степан Пасюга також був сліпим від народження, мав красивий голос, добре, навіть віртуозно грав на бандурі, але був не дуже товаришким, навіть обережним, у далекі мандри не ходив. Його "географія" обмежувалася Охтиркою, Харковом, Белгородом. Помер Степан Пасюга у 1933 році під тинном у селі Головчино Гайворонського району Белгородської області.

Єгор Мовчан був учнем Степана Пасюги. Він народився зрячим, але у дитинстві перехворів віспою і у сім років втратив зір. Пройшовши відповідну науку на бандурі, молодий Єгор почав самостійно заробляти на хліб. Він співав на базарних майданах у Великій Писарівці, Грайвороні, Борисівці, Богодухові, Охтирці та у навколишніх селах. Лише у другій половині 20-х років наслідився сягнути Харкова. Як і його учитель Степан Пасюга, Єгор Хомич був надзвичайно обережним.

Вперше я побачив його у травні 1939 року. Була неділя. Після обіду уся сільська дітвора вешталася по вулиці. Я зі своїми однолітками грався біля колодязя, неподалік від хати. До нас підійшов гурт людей. Деякі почали пити воду, деякі сіли відпочивати на колодках, що лежали біля двору. Як виявилось, то були учасники художньої самодіяльності районного Будинку культури, які йшли у сусіднє село Олександрівку давати концерт. Серед них був і Єгор Мовчан, бандурист. Він був середнього зросту, худорлявий, з глибоко запалими, майже заплещеними очима, рідким руським волоссям. Пальці на руках мав довгі, чутливі. Був одягнений у білу полотняну, на випуск, сорочку, комір, манишка, краї рука-

вів і низ якої були вишиті нитками вишневого кольору, а підперезаний чорним поясом з китицями, мав сірі штани. На ногах були добряче стоптани, але ще досить хороші шкапові витяжки з довгими, аж до колін, холявами. Він сидів на колоді, а біля нього у полотняному мішку стояла його бандура, нагадуючи мені прядку моєї мами.

Згодом почали підходити молодіці, які сиділи біля дворів, чоловіки і почали просити, щоб Єгор Хомич заспівав. Він довго вагався, а потім розв'язав свій мішок і витяг звідти бандуру. Саме тоді я вперше побачив цей інструмент. Єгор Хомич заспівав дві чи три пісні. Але на все життя я запам'ятав одну з них. Це "Задумала стара баба та й забагатіти" Пізніше я чув у виконанні Єгора Хомича "Бондарівну", "Плач невольників" та багато інших творів.

У 1958 році я працював завідувачим кабінетом політосвіти Великописарівського райкому компартії України і брав безпосередню участь у підготовці до 60-річчя від дня народження Є. Х. Мовчана. Відзначення ж цього ювілею відбулося з ініціативи і за кошти Інституту фольклору та етнографії Академії наук України під керівництвом та за участю М. Т. Рильського. "Батьки" області і району зустріли цю ініціативу без особливого захоплення, але діватися було нікуди, тому змушені були готуватися до ювілею.

Тижнів за три до ювілейної дати до Великої Писарівки прибув один із завідувачів відділом згаданого вище Інституту і безвиздно керував усією підготовкою. У районі, щоправда, створили комісію по підготовці до ювілею, яку очолив другий секретар райкому партії, а я у нього був за доручення. Так, селищній Раді депутатів трудящих та правлінню місцевого колгоспу ім. Хрушова було доручено відремонтувати хату Є. Х. Мовчана та огорожу навколо неї. Також наводили порядок у селищі, готували місця для проживання в готелі гостей із Києва, Сум, яких передбачалося до 100 чоловік.

У день святкування ювілею, а це була субота, до Великої Писарівки о 15 годині приїхали на темнокоричневому ЗІМі М. Рильський і працівник Інституту фольклору та етнографії АН України Ф. Лавров. За дорученням голови комісії я супроводжував їх до хати Єгора Мовчана. На подвір'ї нас зустріла сусідка і повела до хати. Переступивши поріг, Максим Рильський низько вклонився Єгору Хомичу і сказав: "Дорогий Єгоре Хомичу! Я дуже прошу тебе, як батька, простити мені і нашому Інституту фольклору та етнографії за те, що у тяжке воєнне лихоліття ми покинули тебе і втекли на Схід, рятуючи свої душі" "Дякуючи Богові я залишився живим і здоровим, чого і Вам бажаю і не маю на Вас ніякого зла", — відповів Єгор Хомич, плачучи. Після цього вони обнялися, поцілувалися. Далі Максим Тадейович привітався з сестрою кобзаря Оксаною, подякував їй за те, що вона зберегла у тяжкі роки для України такий скарб як Єгор Хомич.

Гостей запросили до столу. Було виголошено два тости — за здоров'я ювіляра та здоров'я його сестри Оксани. Згодом Максим Тадейович запитав Єгора Хомича про те, чи не думав він про переїзд до Києва, де йому і його сестрі запропоновано пристойне проживання, але останній відмовився, мотивуючи тим, що його сестра хоче бути похованою поруч з батьками. Залишити ж її одну він не може. Забравши Єгора Хомича та його сестру Оксану десь о 17 годині, повернулися до райкому партії, а о 18 годині в районному Будинку культури розпочався ювілейний вечір.

З привітанням виступив Максим Рильський, який знову попросив вибачення у Єгора Хомича за те, що залишили його у скрутну годину, потім поздоровив його з 60-річчям, подарував нову бандуру із зображенням Тараса Шевченка і побажав міцного здоров'я, довгих років життя, творчої наснаги. Також були вручені подарунки сестрі ювіляра. Потім з привітанням виступили працівник Інституту фольклору та етнографії АН України Федір Лавров, поет Олекса Ющенко, драматург Василь Минко, прозаїк Василь Козаченко та інші. Завершився вечір концертом ху-

дожньої самодіяльності. Чільне місце у ньому зайняв виступ капели бандуристів, яка у складі 12 чоловік прибула з Києва. Вечір транслювався по місцевому радіо, його було відзнято на кіноплівку, зроблено велику кількість світлин. А докладно про цей вечір було надруковано в одному із номерів журналу "Україна" за червень чи липень 1958 року. До речі, саме цій події було присвячене усе число журналу.

Додам і таке: другого дня після відзначення ювілею, тобто у неділю, Максим Рильський зустрівся у районному Будинку культури із учителями та учнями шкіл Великої Писарівки.

Із своїх особистих спостережень за Єгором Хомичем Мовчаном додаю, що він був не абсолютно сліпим, а трохи бачив. Краще відрізняв білі предмети, гірше — темні. Про це він і сам говорив мені. До того ж, мав надзвичайно тонкий слух. Він, наприклад, чув найменший шурхіт в кімнаті, на який ми, зрячі, навіть не звернули б уваги.

Микола ФЕДІЄНКО

То було десь у 1956 році. Тоді я навчався у Київському музичному училищі. Клас бандури вів у нас Андрій Кабачок, який ніколи не втрачав нагоди познайомити своїх учнів з кобзарями, лірниками, бандуристами, композиторами чи просто талановитими виконавцями різних жанрів українського фольклору. Одного разу він зібрав чоловік з п'ять, а ще до нас приєднався бандурист Степан Міняйло (чи то Мітайло, уже призабув точне прізвище), і ми пішли на зустріч з Єгором Мовчаном.

Кобзар одразу справив на мене якесь особливе враження. По-перше, ходив він і взагалі тримався зовсім вільно, так само вільно орієнтувався у навколишній обстановці, і я навіть придивився чи не вдає він із себе незрячого. По-друге, аудиторія не просто була заворожена манерою його виконання, а й переживала почуте глибоко, драматично, зворушливо. Єгор Хомич легко і зовсім непомітно входив у душу і серце кожного, міг одним жестом, інтонаційними змінами буквально розворушити публіку, викликати у слухачів вибух думок, пристрастей та почуттів. І це робив, граючи на двадцятиструнній бандурі.

Їздили до Мовчана у Пущу-Водицю разом із Перекопом Івановим, моїм першим учителем гри на бандурі. З Харківської консерваторії він переїхав до Києва і працював консультантом у капелі О. Мінківського.

— Миколо, давай з'їздимо провідаємо діда, — каже було Перекоп Гаврилович.

Прихопивши з собою щось там до столу, вибиралися на гостину. Єгор Хомич завжди приймав радо і широ. Тим паче, у вузькому колі друзів не раз говорив про наболіле. Чи не найбільше турбувався про кобзарські традиції рідного краю. Добре розумів, що для їх примноження настали далеко не кращі часи, адже й сам зазнавав утисків та переслідувань, мріяв хоч про навчання молоді у музичних школах, нехай і були вони під недремним оком офіційної влади. Але й на те покладав якісь надії. А коли я заграв на бандурі, не без радості та болю в душі сказав:

— От, Миколо, ти молодець. Закінчиш училище, то, можливо, відкриєш у мене на батьківщині клас бандури.

Слова кобзаря виявились справді пророчими. Згодом я одержав призначення до Сум і тут у музичному училищі понад десять років навчав земляків Мовчана гри на бандурі.

Не раз відвідували кобзаря Андрій Малишко, Максим Рильський, Борис Лятошинський з дружиною. Усі люб'язно називали його дідом. І в тому було щось таке тепле, дороге і навіть трепетне.

— Заграй, діду, щось своє, — просили.

І він грав про Україну, співав гумористичні пісні. Добре запам'яталася пісня "Від Києва до Лубен" Обличчя його при тому світ-

лішало, сам ставав жвавим, притупував у такт. Чомусь виконував і щось офіційне. Але понад усе любив Україну, жив нею, мріяв про її незалежність. Так-так! Саме про незалежність. І це в кінці 50-х років, і це сільський напів-старець. Таким був спосіб його думок, і усе те підсвідомо виливалось у виконуваний ним твір, надто ж у думу чи то історичну пісню, формувало неповторну манеру виконання, зворушувало серця і душі слухачів, викликаючи у їх глибинах щось ніжно-таємниче, широко національне. І сам виливав той біль друзям.

— Пережив німців, тепер знову совети, а що далі? — звертався у розпачі до дорогих гостей.

— Давай, діду, революцію робити! — зовсім не випадково зірвалося з уст композитора Романа Верещагіна.

Десь на початку 60-х років з Пущі-Водиці приїжджав до Великої Писарівки у якихось особистих справах. Спочатку заїхав до нас у Суми. У Антона Підпригори, який обіймав тоді високу керівну посаду в радянських чи то партійних органах, попросили машину. Антон Якович з поваги до кобзаря відгукнувся на те прохання і виділив авто. Єгор Хомич, Платон Майборода, Роман Верещагін, Микола Данько і я поїхали у Велику Писарівку. Там Мовчан дав концерт на два відділи. Виконував переважно українські народні пісні. Земляки зустрічали радо, але на душі залягало багато смутку, давали знати про себе скованість, наліт офіційності у всьому. А душі ж прагнули іншого.

— Діду, діду, чи діждемося свободи? — з болем запитав кобзаря Платон Іларіонович. Інші, очевидно, думали про те саме, бо ж мовчанка міцно об'єднала нас.

Переночували на сіножаті. Згодом, уже по смерті кобзаря, Микола Данько написав сонет "Пам'яті Мовчана" То були й наші думи про Україну, калинові думи.

ВОСКРЕСЛА

Воскресла! Воскресла! Хай дзвони лунають,
Хай леться громами по світу луна,
Хай небо, хай сонце, хай зорі співають:
"Воскресла, воскресла, воскресла Вона!"

Воскресла, як мрія, оплакана кров'ю,
Згадалась, як казка, забута давно,
Вернулась, як бранка, в свій стан з хоругв'ю,
Влетіла, як пташка весною в вікно.

Воскресла! Воскресла! Хай душі радіють,
Хай сонця усмішку піймають уста,
І нею всю землю, весь світ обцілюють:
Се друге ясне воскресіння Христа!

Олександр Олесь

ВОНА – НАШ ВИТВІР

Вона — наш витвір, наша мрія —
Іде над виром, як сновія...
Непевний рух — прощай життя!
І все прощай без вороття.

Де вірна варта? Охорона?
Ах, як горить на ній корона!
А самоцвіти, як живі!
Тремтять, як роси на траві.

1918

Спасіть її! Візьміть за руку.
Вона впаде від слова, звуку!
І ми за нею впадемо,
Бо вмере для нас життя само...

На волю Божу вся надія, —
Спаси її: вона — сновія.
Вона в короні золотій
Із сліз кривавих і надій.

Олександр Олесь